

εἰς Πετερχόφ κατὰ τὴν ἐκάστοτε ὄρεξιν τοῦ κυρίου των. Αἱ παρὰ τὰ δύο ταῦτα ἀνάκτορα πολίχνηαι ἠγέρθησαν ἀντικρὺ ἀλλήλων εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου σιδηροδρομικῆς ὥρας ἀπὸ τῆς Πητρούπολεως. Τὸ Πετερχόφ ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε ὡς δευτέρα ἐκδοσις τῶν Βερσαλλιών. Ἐκεῖ τῷ ὄντι ἐπροσπάθησεν ὁ Μέγας Πέτρος νὰ μιμηθῇ ὅσα τὸν εἶχον θαμβῶσαι εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λουδοβίκου Δ', τοὺς ἀπεράντους παραδείστους, τὰς γεωμετρικῶς κανονικὰς δειροστοιχίας καὶ τοὺς ἐκπηδῶντας ἐκ τοῦ στόματος χαλκίνων Τριτώνων κρουνοὺς. Ἡ γειτονεύουσα θάλασσα παρεῖχε καὶ ἄλλο στοιχεῖον καλλωπισμοῦ. Λεωφόρος γραφικωτάτη μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ δάσους ὑψικῶμων δρυῶν ἄγει εἰς τὰς ἀποβάθρας τῶν αὐτοκρατορικῶν θαλαμηγῶν. Τὸ Πετερχόφ ἐν τούτοις δὲν ἤννοετο πολὺ ὑπὸ τῶν τελευταίων Τσάρων, οἱ ὅποιοι ἐπροτίμων τὸ Τσαρκοσέλον ὡς τερπνότερον καὶ νωποτέρας ἀνακαλοῦν ἀναμνήσεις. Τὸ κάλλιστον τοῦτο ἀνάκτορον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ῥαστρέλλη ἐντὸς πευκῶνος παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης. Ἐκεῖ ἤρσκετο νὰ διατρίβῃ ἡ Μεγάλῃ Αἰκατερίνη μετὰ τῶν εὐνοουμένων αὐτῆς φιλοσόφων καὶ ποιητῶν καὶ ἐτι ζωηροτέρα εἶναι ἡ ἀναμνήσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' καὶ τῶν ἀνεπιστήμων ἐροτῶν εἰς τὰς ὁποίας εὐηρεστεῖτο νὰ συγκαλῆ τοὺς οἰκείους του. Τὸ περίξ ἄλλος, κοσμούμενον διὰ θριαμβικῶν ἀψίδων καὶ ἐλληνικῶν ναίσκων τοῦ ἰη' αἰῶνος, συνδέεται μὲ τοὺς κήπους τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Παύλου α', τοῦ ἀνήκοντος σήμερον εἰς τὸν Μεγάλον Δούκα Κωνσταντίνον. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων παλατίων ἐπικρατεῖ ἀκατάπαυστος κίνησις καὶ διασταύρωσις ὀχημάτων, τῶν ὁποίων ἐπιβαίνουσιν οἱ κάτοικοι τῶν ἐσπαρμένων καθ' ὅλον τὸ δάσος θερινῶν ἐπαύλεων.

Ἡ κίνησις καὶ ὁ θόρυβος κορυφόνονται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων γυμνασίων τοῦ Κρανιοσέλου. Τὴν μὲν ἡμέραν διαδέχονται ἀλλήλας χωρὶς διακοπῆν, αἱ πορεῖαι, αἱ στρατοπεδεύσεις, αἱ ψευδομάχαι καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σκηνὴν προγεύματα, τὸ δὲ ἐσπέρας ἀδελφόνονται οἱ νικηταὶ καὶ οἱ νικημένοι εἰς τὸ αὐλικὸν θέατρον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀποκλείεται αὐστηρῶς πᾶς ὁ μὴ φέρων περικεφαλαίαν καὶ ἐπωμίδα, ὄχι ὅμως καὶ αἱ ὠραῖαι κυραῖ, αἱ παρευρισκόμεναι τακτικῶς καὶ εἰς τὰ γυμνάσια. Οἱ ἐνώπιον αὐτῶν διεξαχόμενοι πολεμικοὶ ἀγῶνες ἐνθυμίζουσι τὴν εἰς Φλάνδραν ἐκστρατείαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὅτε ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν δεσποινῶν τῆς αὐλῆς καὶ τὸν ἦχον τῶν βιολίων ἐξώρων οἱ γάλλοι στρατιῶται κατ' ἐχθροῦ πραγματικῶς. Εἰς Κρανιοσέλον ὅπως καὶ εἰς τὸ χειμερινὸν ἀνάκτορον καὶ πανταχοῦ τῆς Πητρούπολεως ἀρέσκειται ὁ ξένος ἀνευρίσκων ζωντανὰ τὰ ἱστορικὰ ἔθιμα, τὰ ἦθη, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ θεάματα τὰ ὁποῖα ἐγνώριζε εἰς τὴν πατρίδα του μόνον ἐκ τῶν βιβλίων. Ἡ Ῥωσικὴ πρωτεύουσα καίτοι χθεσινὴ καὶ οὐδὲν περικλείουσα ἀρχαῖον μνημεῖον, παρέχει ἐν τούτοις κατὰ πᾶν βῆμα μάθημα ἱστορίας. Ὁ ἐκεῖ ξενιζόμενος δὲν ζῆ μὲ τοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ μὲ τοὺς προγόνους του.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἄνδρᾶ Καρκαβίτσα Διηγήματα.

Β'

Ἡ γλῶσσα.

Περισσότερον ἀπὸ κάθε λογικὸν ἐπιχειρήμα ἐναντίον τῆς πεζότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας τῆς καθαρειούσης, ὡς ὄργανου καθαρῶς ποιητικοῦ, δηλονότι ἀδιάστως καὶ ἐξόχως παραστατικοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν ὁποίαν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, εὐρίσκειται ὁ ποιητὴς ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς μόνον αὐτοῦ γλῶσσαν τὴν δημοτικὴν, ὅταν θέλῃ νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ ἔργα του ἀπὸ κάθε δεσμὸν δημοσιογραφικῆς λογοτεχνίας ἢ σοφίας πεζογραφικῆς ὁποιασδήποτε, καὶ ἀγνώως καὶ σταθερῶς ὠραῖα νὰ τὰ διαπλάσῃ, περισσότερο ἀπὸ κάθε λογικὸν ἐπιχειρήμα λαλοῦν τὰ παραδείγματα δύο συγγραφέων τῆς ἐποχῆς μας, ἀπὸ τοὺς μᾶλλον πλουσιῶς προικισμένους: τὸ παράδειγμα τοῦ ποιητοῦ Προβελεγγίου καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Καρκαβίτσα. Ὁ πρῶτος συλλαμβάνων ἔργα γενναίας ἐπιβολῆς, ἐπλάτυνε τὸν κύκλον τῆς ἐμπνεύσεως καὶ μέσα εἰς αὐτὸν εἰσήγαγεν ἀρχαίους κόσμους, ἀδράς περιγραφάς, ἐννοίας φιλοσοφικᾶς· ἀλλὰ ταχέως παρετήρησεν ὁ εὐαίσθητος ποιητὴς, μόνος αὐτὸς μεταξὺ τῶν στιχοπλόκων, οἵτινες ἐπεφάνησαν μαζί μ' αὐτόν, ὅτι καὶ τῶν ἀρχαίων κόσμων τὸ κάλλος καὶ τῶν ἀδρῶν περιγραφῶν ἡ δύναμις καὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἐννοιῶν τὸ ὕψος δὲν ἀποτελοῦν τὴν ποίησιν ἐνόσω ταῦτα δὲν ἀποτυποῦνται ζωντανὰ καὶ μὲ μορφήν ἐκφραστικὴν ἐναρμονίως συμπληροῦσαν καὶ ἀναδεικνύουσαν τὴν οὐσίαν των· καὶ ἡ μορφή αὐτὴ δὲν πλάττεται καὶ ἡ ἀρμονία δὲν ἐπιτυγχάνεται, καὶ ἡ ποίησις δὲν γεννᾶται, παρὰ μόνον μὲ τῆς γλώσσης τῆς, ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην ἐννοιαν, δημοτικῆς τὴν βοήθειαν· παρὰ μόνον μὲ τὴν ἐντελῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν προσχώρησιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἀπὸ τότε ὁ κ. Προβελέγγιος σχεδὸν μὲ καταφρόνησιν εἶδε τὰς ὀστεώδεις στροφὰς τοῦ «Μήλου τῆς Ἐριδος» καὶ τοὺς μονοτόνους δεκαπεντασυλλάβους τοῦ «Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας» ὡς γεννήματα τυφλοῦ παρελθόντος τὰ ἐλησμόνησε καὶ τ' ἄφησε νὰ τὰ θαυμάζου ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ νωθρὰ διάνοια κρατεῖται δυνατὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀρπάγην τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ· καὶ συνεφιλώσε τὴν ποίησίν του μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς ποιήσεως. Πῶς ἐγένεη ἡ συμφιλίωσις αὐτὴ καὶ τίνες φάσεις ἔκτοτε ὑφίσταται καὶ πῶς τὴν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς, καὶ πόσον αὕτη συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ, δὲν θὰ δοκιμάσω νὰ τὸ εἶπω τώρα, ἀλλ' εἰς ξεχωριστὸν ἄλλοτε ἄρθρον περὶ τῶν ποιημάτων του. Τώρα δὲν θὰ ἐξηγήσω παρὰ μόνον, συντομώτατα καὶ ἀτελῶς, φοβοῦμαι, τὴν ἀπολύτρωσιν διηγηματογράφου, ὡς ὁ Καρκαβίτσα, ἀπὸ τῶν ἀρπάγην τοῦ τυφλοῦ παρελθόντος.

Πολὺ φοβοῦμαι πρὸς τούτους ὅτι μὲ ἄκρατον ἐνθουσιασμόν, μὲ λυρισμὸν δυσκόλως συγγρατούμενον, σφάλματα ποῦ δυσκόλως συγχωροῦν οἱ περισκεμμένοι καὶ οἱ ψυχρόαιμοι, ὠμίλησα εἰς τὸ πα-

ρελθόν φύλλον περί τοῦ συγγραφέως τῶν «Διηγημάτων». Δὲν μὲ μέλει διὰ τὰς τυχόν ἐπικρίσεις ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὸν λόγον τοῦ φόβου μου δὲν θὰ τὸν μαντεύσουν, πολλάκις ἀποφαινόμενοι περὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον δὲν ἀνέγνωσαν ἢ μὴ δυνάμενοι νὰ αἰσθανθῶν ὅ,τι ἀναγιώσκουν. Μὲ μέλει ὅμως διὰ τὰς τυχόν ἐπιφυλάξεις ἀνθρώπων ἄλλης τάξεως: δι' ἐκείνους ποῦ θ' ἀναγνωρίσουν τὰ ἐπίζηλα προσόντα τῶν «Διηγημάτων», ἀλλὰ καὶ θὰ προσθέσουν: «Ναί! ἀλλὰ ἡ γλῶσσά των; ἀλλ' ἡ μορφή των; τί κρίμα!» δίδοντες πολλὰ νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τῆς ἐλαχίστης ἐπιφωνήσεως αὐτῆς. Καὶ θὰ ἔχουν κάπως δίκαιον αὐτοί. Ἀνύψωσα καὶ ἐξαίρω μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τὴν σημασίαν τῶν Διηγημάτων τούτων τὴν ἀποτελούμενην ἀπὸ τὰ εὐγενέστατα καὶ σπουδαιότατα στοιχεῖα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς· παραβάλλετε τὸν «Ἀφωρισμένον», τὸν «Σπαθόγιαννον», τοὺς «Νέους θεούς», καὶ τὴν ἠθογραφικωτάτην «Λιγερὴν», τὴν μὴ περιληφθεῖσαν εἰς τὰς σελίδας των πρὸς αὐτὰ τὰ Διηγήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, τὰ ἀνακηρυττόμενα ὑπὸ τινων ἀκόμη ὡς πρότυπα διηγηματογραφικῆς παραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι· καὶ πλὴν ἐνός ἢ δύο, θὰ τὰ εὔρετε, ἀπέναντι ἐκείνων, ἀσήμαντα, παιδαριώδη, ἄψυχα, μὲ ὄλην τὴν συνθετικὴν πολυτάκις δεξιότητα καὶ τὴν γλαφυρὰν καθαρολογίαν τοῦ πνευματώδους συγγραφέως των. Ἀλλὰ τὴν σημασίαν τῶν «Διηγημάτων» τοῦ Καρκαθίτσα δὲν ἀφίνει νὰ ἐκτυλιχθῇ ὀλοφάνερη καὶ νὰ χυθῇ μὲ ὄλην τῆς τὴν λάμψιν ἢ γλῶσσα των ἢ ἄστοχος· καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπιβουλεύεται ἡ μορφή των. Ὁ κ. Καρκαθίτσας ἔγραψε τὰ διηγήματά του εἰς τὴν συνήθη ἀκτένιστον καὶ οὕτως εἶπεῖν ἐκ παραδόσεως καθαρῶσαν τῶν πλείστων δημοσιογράφων καὶ λογίων μας· δὲν ἔχει αὕτη τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν χάριν καὶ τὴν ὁμαλότητα τῆς ἀττικίζούσης γλώσσης μερικῶν φημισμένων διὰ τοῦτο πεζογράφων μας, οὔτε τὴν δύνμην καὶ τὴν εὐστροφίαν τῶν φιλοτεχνούντων κράμα τι ἐκ τύπων καὶ συντάξεων ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, οὔτε εὐρυθμίαν εὐμοιρεῖ, οὔδὲ τάξιν τινὰ ἀκολουθεῖ, καί, ὑπὸ μίαν ἔποψιν, στερεῖται ὕφους· ναὶ μὲν ὁ συγγραφεὺς ἔχει τόσην πνεύματος περιρροίαν, ὥστε πολλάκις τὸ πνεῦμα τοῦτο διαχύνεται καὶ κατακλύζει τὰ ἐκτός καὶ ἀναπληρώνει πᾶσαν ὑλικωτέραν ἔλλειψιν τοῦ λόγου, καὶ βλέπομεν τότε, ὡς π. χ. εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς μαγίσσης, ὅταν τρέχη ἐξάλλος κατόπιν τοῦ Γιάννου καὶ τῆς Μάρως, ὡς εἰς τὴν ὀμηρικὴν μονομαχίαν τοῦ Ζάχου καὶ τοῦ Ταχῆρ ἐξω τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὡς εἰς τὴν λεπτομερῆ παράστασιν τοῦ καρυσφυλλιοῦ τοῦ Χειμάρρα, βλέπομεν ὅτι πράγματι, καθὼς τὸ ὄρισην ἕνας κριτικός, τὸ καλούμενον ὕφος δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ τὸ «κάλλος τῆς ιδέας»· καὶ τότε τὰ παρομοιάζομεν τὰ διηγήματα αὐτὰ πρὸς τὰ πῆλινα προπλάσματα καλλιτεχνῶν τινῶν, τὰ ὅποια θέλγουν περισσότερο ἀπὸ τὰ πλάσματά των, τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου τέλειον ἐξεργασμένα. Ἀλλὰ τοιαύτας ἐντυπώσεις ἐξουδετερώνει, πολὺ περισσότερο ἰσχυρὰ καὶ οὐσιαστικῆ, ἢ καθολικῆ ἀντίληψις τοῦ ἀσυγχωρήτου διχασμοῦ μεταξὺ πραγματικοῦ καὶ λεκτικοῦ, τῆς γλωσσικῆς παραφρονίας ποῦ δυσαρέτως παρε-

νοχλεῖ τὴν μουσικὴν τῆς ἐμπνεύσεως. Ὁ συγγραφεὺς εἰς ἔργα φαντασίας καὶ αἰσθήματος ἔδωκεν ἀφιλοσόφως τύπον μέσα εἰς τὸν ὅποιον φαίνονται ὡς ψαλιδισμένα καὶ ὡς κολοβαὶ αἱ πτέρυγες τῆς φαντασίας, καὶ ὡς μισοσβυσμένον κάρβουνον τὸ αἰσθημα. Ὁ συγγραφεὺς ὅστις ἀνέλαβε νὰ παραστήσῃ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, νὰ ἀναπτύξῃ τὰ παραμύθια τοῦ λαοῦ, νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ τραγούδια τοῦ λαοῦ, νὰ ἀπηχῆσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, ἐλησιμῶνησε τὸ παραστατικὸν σημεῖον τῆς ψυχῆς αὐτῆς, τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ναὶ μὲν ἀρκετὰς λαϊκὰς λέξεις καὶ φράσεις μεταχειρίζεται· ναὶ μὲν κυριολεκτικῶς φροντίζει νὰ ἐκφέρῃ τὰ ὀνόματα τὰ παριστῶντα οὐσιώδη ἀντικείμενα καὶ αἰσθήματα τοῦ βίου τῶν προσώπων του, χωρὶς νὰ καταφεύγῃ εἰς ἀστεῖους ἐξελληνισμούς, καὶ εἰς νερούλας περιφράσεις· ναὶ μὲν οἱ ἥρωές του διαλέγονται μὲ τὴν φυσικὴν, τὴν ἰδικὴν των γλῶσσαν· ἀλλὰ ταῦτα, μολονότι ὑποδεικνύουν ἰκανὴν εὐθυκρίσιν καὶ παρίστανται ὡς οἱ προάγγελοι τῆς προσεχοῦς μεταβολῆς, εἶνε μέτρα ὅλως ἀνεπαρκῆ, καὶ συμβιβασμοὶ κομπογιαννίτικοι· αἱ λέξεις τοῦ λαοῦ κατανατᾶ νὰ μὴ ἔχουν τὸν τόπον των ἐκεῖ, ἀσφυκτιῶσαι μεταξὺ τῶν τεχνικῶν περιόδων, ὡς ἄνθη μεταξὺ τριβόλων, καὶ οἱ διάλογοι χρησιμεύουν διὰ νὰ ἀναδεικνύουν ἐτι μᾶλλον τὸ σχολαστικὸν καὶ τὸ ἄλογον τοῦ μὴ διαλογικοῦ μέρους. Ὅσο δὲ περισσότερο εἰσέρχεται εἰς τὸν ποιητικὸν προχύνεται ὁ κόσμος τῆς φαντασίας, ὡς εἰς τὸ παραμύθι τοῦ Γιάννου καὶ τῆς Μάρως, ὅσον περισσότερο ἀδάμαστος, καὶ ἐπικὸς ὁ κόσμος τοῦ ἠρωισμοῦ ἀπεικονίζεται, καθὼς εἰς τὸν «Σπαθόγιαννον», τόσον περισσότερο ἀφόρητος καθίσταται ὁ γλωσσικὸς διχασμὸς. Καὶ τόσο περισσότερο ὁ διχασμὸς αὐτὸς φαίνεται ἀδικαιολόγητος καθόσον ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐπισκοπεῖ ἀφ' ὑψηλοῦ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἥρωας αὐτοῦ, δὲν εἶνε κατὰ ποιὸν ἀνώτερος αὐτῶν, εἶνε καὶ οὗτος ὡς αὐτοί, ὅσπου ἐκ τῶν ὁστῶν καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς των, πιστεύει ὅ,τι πιστεύουν, καὶ ὅ,τι ἀγαποῦν ἀγαπᾶ, αἰσθάνεται καὶ σκέπτεται ἀκόμη ὡς αὐτοί, τὰς ψυχὰς ὅλων περικλείει, λαὸς εἶνε.

Ἀλλὰ συγγραφεὺς τόσον εὐαίσθητος καὶ τόσον ἐφτάψυχος ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συναίσθανθῇ ἐπὶ τέλους τὸ κακὸν τῆς τοιαύτης διγλωσσίας, νὰ μὴ ἀποσεῖσῃ τὴν γλωσσικὴν νάρκην, νὰ μὴ καταλάβῃ ὅτι ἐν τῇ δημιουργικῇ φιλολογίᾳ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀδιαίρετον ὅρον ἀποτελοῦν γλῶσσα λαϊκὴ καὶ γλῶσσα φιλολογικῆ, καὶ ὅτι ὅσα μέχρι τοῦδε ἔγραψε θὰ ἦσαν τελειότερα καὶ ἀληθέστερον ὠραῖα καὶ πολὺ πλησιέστερα εἰς ὅ,τι ὀνομάζεται ἰδανικὸν ἢ τὰ ἐξέφραζε διὰ τῆς γλώσσης τῆς ὁποίας μέχρι τοῦδε παρέβλεπε τὴν πλαστικὴν ἰσχύιν, ἢ καὶ ἂν τὴν διέβλεπε, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐργασθῇ πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Πρὸς τὸν τοιοῦτον φωτισμὸν συνήργησεν ἀφ' ἐνός τὸ μαντικὸν ὀρμέμφυτον καλλιτέχου ὁποῖος ὁ κ. Καρκαθίτσας καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ οὐχ ἦτον ἰσχυρῶς ἢ ὀσημέραι ἀναπτυσσομένη συνείδησις τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ἢ ἐκδηλουμένη πότε μὲν ἀρνητικῶς μὲ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεπαρκείας καὶ τῆς ἀσχημίας τῆς καθαρῆς οὐσίας, πότε θετικῶ-

τερον με τὴν ἀναγνώρισιν τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, ὡς βάσειως πάσης σοβαρᾶς καλλιτεχνικῆς ἐργασίας, καὶ ὅχι καθὼς ἀλόγως πρεσβεύουν μερικοὶ, ὡς ἀρμοζούσης εἰς ὠρισμένα μόνον εἶδη ποιήσεως ἢ πρὸς παράστασιν ἀγροίκων μόνον αἰσθημάτων· πρὸς τοιοῦτον φωτισμὸν συνετέλεσεν, εἰδικώτερον, καὶ ὁ κλονισμὸς τὸν ὁποῖον ἐπέφεραν εἰς τὰ πνεύματα καὶ ἡ συγκίνησις τὴν ὁποίαν ἐγέννησαν εἰς τὰς καρδίας τούτων ἢ ἐκείνων ἐκ τῶν νέων συγγραφέων μας, βιβλία καθὼς τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη, καθὼς αἱ «Κριτικαὶ παρατηρήσεις» τοῦ Καλοσγούρου εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πολυλά. Τοῦ τεύχους τούτου ἡ ἀνάγνωσις συνεπλήρωσε τὴν κρίσιν καὶ ἔδειξε μίαν φορὰν ἀκόμη τὴν δύναμιν τῶν ιδεῶν ἐπὶ τῶν ἔργων. Ὁ Καρκαβίτσας ἐγκατέλιπε τὴν πεπατημένην, ἐτίναξεν ἐπάνω τῆς καὶ τὴν κόριν τῶν ὑποδημάτων του, καὶ τώρα ἐπὶ τῶν δροσορρύτων καὶ ἀνθοστεφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀκανθοσπάρτων καὶ πλανερῶν ἀτραπῶν τῆς δημοτικῆς, γενναίως ἀγωνίζεται νὰ χαράξῃ τὸν νέον δρόμον του, καὶ νὰ βαδίσῃ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀνεγείρῃ τέλος τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῶν ὄνειρων του «ποῦ θὰ ἔχῃ ἓνα σκοπὸ, θὰ ἐξυπηρετῇ μίαν ἰδέαν, θ' ἀποτυπώνῃ πιστὰ καὶ καθαρὰ μίαν ἐποχὴν ὁλόκληρην.» Διότι τὰ ὠραία του «Διηγήματα» τὰ θεωρεῖ πλέον ὡς ἀμαρτίας παλαιάς, ὡς ἔργα πρωτοπείρου, σχεδὸν ἐντρέπεται δι' αὐτά, τόσον εἶν' εὐρὺ καὶ φωτεινὸν ἐντὸς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τὸ ὄνειρον τῆς μελλούσης ἐργασίας του. Καὶ τὸν πόνον καὶ τὴν περιφρόνησιν αὐτοῦ ἐξέφρασεν εἰς τὸν Πρόλογον τῶν Διηγημάτων του, ὅπου με συντριβὴν ψυχῆς μετανοούσης, ἀλλὰ καὶ με ὀρμητὴν καρδίαν γεμάτης ἀπὸ ἔμπνευσιν, ἐξομολογεῖται τὰς ἀμαρτίας του. Καὶ δὲν καταφρονεῖ τὰς περασμένα ἔργα του μόνον «ὡς ἄσκοπα γραψίματα τοῦ παρελθόντος» ἀλλὰ κυριώτερον, καὶ ὡς μνημεῖα ἀσκοπώτερα γλώσσης νεκρᾶς. Καὶ ἐκδικούμενος διότι τόσον καιρὸν ἐδούλευσε τῆς γλώσσης αὐτῆς τὸ εἶδωλον, τονίζει ἐναντίον τῆς οὐχότατα βέλη: «Εἶνε γλώσσα μπαλσαμωμένη, γλώσσα ποῦ κάμποσοι ἐξυπνοὶ ἀντὶ νὰ τὴν ἀφήσουν μέσα ἔς τὴ σεβαστὴ θήκη τῆς, τὴν ἐσήκωσαν, τῆς ἔδωσαν λίγη ζωὴ καὶ με τὰ δεκανίκια ἔστ' ἀ χέρια, με τῆς ἀράχνης καὶ τὴ σκόνῃ τῶν αἰώνων, τὴν ἔβαλαν μπροστὰ γιὰ νὰ τοὺς πάγῃ κούτσα-κούτσα ἔστην ἐποχὴ τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Ξενοφῶντα. Καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πάγουν μόνον αὐτοί, ἀλλὰ νὰ σύρουν καὶ ὁλόκληρο τὸ ἔθνος ὀπίσω τους. Καὶ μᾶς τὴν ἐκόλλησαν κ' ἐμᾶς, τῶν ἄμοιρων, με τὰ σχολεῖα καὶ με τὰ βιβλία τους τ' ἀνάποδα καὶ χρειαζόμεστε πλέον γιὰ νὰ τὴν βγάλουμε ἀπὸ πάνω μας, νὰ ριχθοῦμε ἔστ' ἡ φωτιά, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ χιτῶνα τοῦ Νέσσου. Ἀπὸ μέρους μου ὅμως προτιμῶ αὐτὴ τὴ θυσία, ποῦ σὰ στρίγγλα φοβερὴ ἔφαγε ὡς τὰ τόρα, ἔθαψε μέσ' ἔστ' ἀ βρωμερὰ κουρέλια τῆς κάθε καλλιτεχνικὸ καὶ θηλυκὸ νοῦ, ποῦ ἠθέλησε νὰ τὴν λατρεύῃ. Γιατ' εἶνε γλώσσα ποῦ σοῦ παγώνει τὸν ἐνθουσιασμὸ, σοῦ πλαστογραφεῖ τὴν ἰδέαν, σοῦ κόβει τὴ δύναμιν, σοῦ ἀλλάζει τὸ αἶσθημα. Εἶνε καλοῦπι ποῦ ἡ κακὴ του πάστα ἀλλάζει καὶ κάθε τι ποῦ θὰ χύσῃ μέσα του. Τῆς ρίχνεις χρυσάφι καὶ σοῦ βγάζει κάρβουνο· τῆς

ρίχνεις φωτιά καὶ σοῦ βγάζει στάχτη· τῆς ρίχνεις αἷμα καὶ σοῦ βγάζει λαχανόζουμο. Καὶ ἂν καμμίαν φορὰ ἔβγαλε καὶ λαμπρὸ μέταλλο πρέπει νὰ φαντασθῆς πῶς σὲ καλλίτερο καλοῦπι τὸ μέταλλο αὐτὸ θὰ ἦταν ἀκόμα λαμπρότερο!»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

“ΣΙΜΟΝΗ,”

Ἀπὸ τινος ἐν τῷ «Παραδείσῳ» παίζεται μετ' ἐπιτυχίας ἐκτάκτου ἐν δράμα τοῦ Ἰουλίου Λεμαίτρ.

Ὁ Λεουκὸς Γάμος, — τίτλος ἀκατάληπτος ἀνευ ὑποσημειώσεως διὰ τοὺς Ἕλληνας, μὴ ἔχοντας ἀναλόγους φράσεις, τὸν ὁποῖον ὁ δόκιμος μεταφραστὴς ἔκρινε καλὸν νάντικαταστήσῃ διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἡρωίδος, — δὲν εἶνε ἔργον καθολικῆς οὕτως εἰπεῖν καλαισθησίας. Πρέπει νὰ ἔλαβεν ἰδιαίτεράν ὄλως τροπὴν ἢ αἰσθητικὴ ἀνατροπὴ ἐνὸς ἀνθρώπου, διὰ νὰ ἐνοηθῇ, νὰ αἰσθανθῇ, νὰ ἐρεθίσῃ τὸ παθολογικὸν αὐτὸ καλλιτέγνημα. Καὶ ὅτι εἶνε καλλιτέγνημα, κομφότατον μάλιστα, ὁ κριτικὸς δὲν το ἀρνεῖται. Μετὴν διαφορὰν ὅτι δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἰκανοποιήσουν ὅλους τοὺς καλαισθητοὺς, καὶ νὰ θεωρηθοῦν ἐπομένως ἡ λυθία λίθος τῆς καλαισθησίας. Δὲν εἶνε ὁ ἥλιος ὁ ἐπιβαλλόμενος καὶ κατακτῶν μὲν ἀνατεῖλῃ· εἶνε ἡ μελιχρὰ ἢ ἰώδης λυχνία ἢ φωτίζουσα τὸν θάλαμον τοῦ ἰδιοτρόπου, ὁ ὁποῖος κλείει τὰ παράθυρα τοῦ ἡμέραν καὶ κάμνει νύκτα. Δὲν εἶνε τὸ ρόδον τὸ βασιλικόν, πρὸ τοῦ ὁποῖου κλίνει πᾶσα κεφαλὴ· εἶνε ἐν ἀνθύλλιον ξενότροπον τοῦ ἀγροῦ, τὸ ὁποῖον σὺ λατρεύεις καὶ ἄλλος ἀπορρίπτει. Δὲν εἰμπορεῖς νὰ εἴπῃς χωρὶς κίνδυνον τῆς ὑπολήψεώς σου ὅτι δὲν σοὶ ἀρέσει π. χ. ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Ἐκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, τὸ ἄσμα τοῦ Οὐγγολίνου, ὁ Οἰδίπους τύραννος, ὁ δὸν Κιχιώτης, ὁ Ἀρλέτος καὶ ἄλλα ἀσυγκρίτως μὲν μικρότερα, — ὡς ἡ Φεδῶρα, ὁ Λουκῆς Λάρας—ἀλλ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὴν κοινὴν πρόληψιν ὑγιῶν βιάσεων ἐστηρικμένα. Εἰμπορεῖ ἀφ' ἑτέρου νὰ εἰσάει πολὺ καλαισθητοῦς ἀνθρωπος καὶ ὅμως νὰ μὴ σοὶ ἀρέσουν μερικὰ τραγουδάκια τοῦ Χάινε, τὰ ἔργα τοῦ Βωδελαιρ, μερικὰ διηγήματα τοῦ Χόφμαν ἢ τοῦ Πέε, ὁ Γοσοῦλης τοῦ Δωδέ, τὸ Γατὶ τοῦ κ. Μητσάκη ἢ μᾶλλον τὰ Θεάματα τοῦ Ψυρρῆ καὶ τόσα ἄλλα ἐκ τῆς συγχρόνου μάλιστα παραγωγῆς, πρὸς τὰ ὁποῖα κλίνει ὅσεν ἰδιότροπος καὶ εἰς ἄκρον νευρικὴ τις ἀντίληψις.

Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, — λίαν εὐδιάκριτον μάλιστα φέρον σφραγίδα, — εἶνε τὸ δράμα τοῦ Ἰουλίου Λεμαίτρ. Αἱ γῶμαι διαφέρουν πολὺ. Ὁ κ. Παράσχος π. χ. μᾶς ἔλεγεν ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς παραστάσεως τῆς Σιμόνης, ἠσθάνετο ὡς νὰ ἐκράτει ὑπὸ τὴν ρινὰ του ἀνθοδέσμην ἴων. Ταυτοχρόνως εἰς ἄλλος φίλος μου, ἀνθρωπος ἐν τούτοις ἂν στερούμενος διόλου καλαισθησίας, διεκέρυττεν ἀπροκαλύπτως ὅτι προτιμᾷ τὰ χανδροκοπήματα τοῦ Πονσόν Δὲ Τερράιλ ἀπὸ τὰς λεπτολογίας αὐτάς, δυσώδεις ὡς πληγὰς. Αἱ, τί ἠθέλατε νὰ τῷ εἴπω; Εἶνε πάντοτε δύσκολον νὰ ἐπιβάλῃ τις εἰς τὴν καλαισθησίαν τοῦ ἄλλου, ὅσα καὶ ἂν συσσωρεύσῃ ἐπιχειρήματα, δράμα τοῦ ὁποῖου ἢ βάσις εἶνε τόσῃ παραινδυνευμένη, ἢ ἡρωὶς μίαν ἀσθενῆς, ὁ ἥρωας εἰς ἀσθενῆς, — καθέναν μετὴν ἀρρώστεια του, φροντίζει νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ συγγραφεὺς, — ἡ ἀδελφὴ τῆς ἡρωίδος